

Adatok a Körös-Maros Nemzeti Parkban fűféléken élő pajzstetű (Homoptera: Coccoidea) fajok ismeretéhez, különös tekintettel a blaskovics-pusztai kísérleti területre

Kozár Ferenc - Konczné Benedicty Zsuzsa - Schmera Dénes

Bevezetés

A Nemzeti Park egész területén, a fűféléken 26 pajzstetű fajt mutattunk ki a jelenlegi gyűjtések, valamint Kozár és Konczné Benedicty (1998) adatai alapján. Az 1997-1998-as gyűjtésekből 14 faj került elő Blaskovics pusztáról, amelyek közül 5 faj bizonyult újnak a Körös-Maros Nemzeti Park területére. Ezzel a Nemzeti Park területéről kimutatott összes pajzstetű fajszám 59-re emelkedett. A Nemzeti Park pajzstetű faunája elsősorban a mezofil sztyepei fajokkal jellemezhető. A legnagyobb fajszámot (9 spp.) az 1958-ban felhagyott szántón kialakult másodlagos gyepben észleltük, valamint a kontrollként szereplő löszgyep területén (6 spp.). A szikes gyep pajzstetű faunája sokkal szegényebb, mint a löszgyepké. A pajzstetű fauna regenerálódása a felhagyott szántók helyén nagyon lassú, maximális fajszámot csak negyven évvel a bolygatás után észleltünk. A vizsgálatok folytatása számos további faj előkerülését ígéri, a fűfélékről és más lágyszárú növényfajokról.

Anyag és módszer

A vizsgálatok során előkerült fajok motoros rovar szippantó (D-Vac) segítségével kerültek begyűjtésre.

Eredmények

A park területén 26 pajzstetű faj került elő eddig a fűfélékről. Blaskovics pusztán 1997-ben 5, míg 1998-ban 11 fajt sikerült begyűjteni (1. táblázat), ezzel a pusztáról kimutatott fajok száma 14. Megjegyzendő viszont, hogy csak két faj volt azonos a két évben, ami az eltérő gyakoriságú és időpontú gyűjtésekkel magyarázható. Ez a fajszám is jelentősen elmarad a Park egész területéről, fűfélékről kimutatott 26-os fajszámtól, ami részben a terület bolygatott voltával is magyarázható. A vizsgálatok fontos eredménye, hogy a begyűjtött fajok közül öt újnak bizonyult a Nemzeti Park területére (az 1. táblázatban felkiáltójellel jelölve). Ezzel a Nemzeti Park területéről kimutatott összes pajzstetű fajszám 59-re emelkedett. Az előkerült újabb pajzstetvek gyakori képviselői a mezofil füves területeknek, hazánk különböző részein.

1. Táblázat: Fűféléken előforduló pajzstetű fajok a KMNP területén (A: Blaskovics-puszta 1997, B: Blaskovics-puszta, 1998, C: Egyéb területek)

Sorsz.	Fajnév	A	B	C
	Pseudococcidae			
1	<i>Ascracens</i> Williams, 1962	+!		
2	<i>Balanococcus boratynskii</i> Williams, 1962			+
3	<i>Chaetococcus phragmitis</i> (Marchal, 1909)			+
4	<i>Chaetococcus sulci</i> (Green, 1934)			+
5	<i>Dysmicoccus walkeri</i> (Newstead, 1891)			+
6	<i>Euripersia europea</i> (Newstead, 1897)		+!	
7	<i>Heterococcus nudus</i> (Green, 1926)			+
8	<i>Longicoccus festucae</i> (Koteja, 1971)	+	+	+
9	<i>Longicoccus psammophilus</i> (Koteja, 1971)		+!	
10	<i>Phenacoccus evelinae</i> (Tereznikova, 1968)		+	
11	<i>Phenacoccus hordei</i> (Lindeman, 1886)			+
12	<i>Phenacoccus interruptus</i> Green, 1923	+		
13	<i>Rhizococcus albidus</i> (Goux, 1936)			+
14	<i>Trionymus perrisii</i> (Signoret, 1875)	+	+	+
	Coccidae			
15	<i>Eriopeltis festucae</i> (Fonscolombe, 1834)			+
16	<i>Lecanopsis festucae</i> Borchsenius, 1952			+
17	<i>Lecanopsis formicarum</i> Newstead, 1893	+		
18	<i>Lecanopsis porifera</i> Borchsenius, 1952			+
19	<i>Vittacoccus longicornis</i> (Green, 1916)			+
	3. Eriococcidae			
20	<i>Acanthococcus desertus</i> Matesova, 1957		+!	
21	<i>Acanthococcus greeni</i> (Newstead, 1898)		+	
22	<i>Kaweckia glyceriae</i> (Green, 1921)		+	
23	<i>Rhizococcus agropyri</i> Borchsenius, 1949		+	
24	<i>Rhizococcus cynodontis</i> (Kiritchenko, 1940)		+	
25	<i>Rhizococcus insignis</i> (Newstead, 1891)			+
26	<i>Rhizococcus pseudinsignis</i> (Green, 1921)		+!	
	Összes	5	11	12

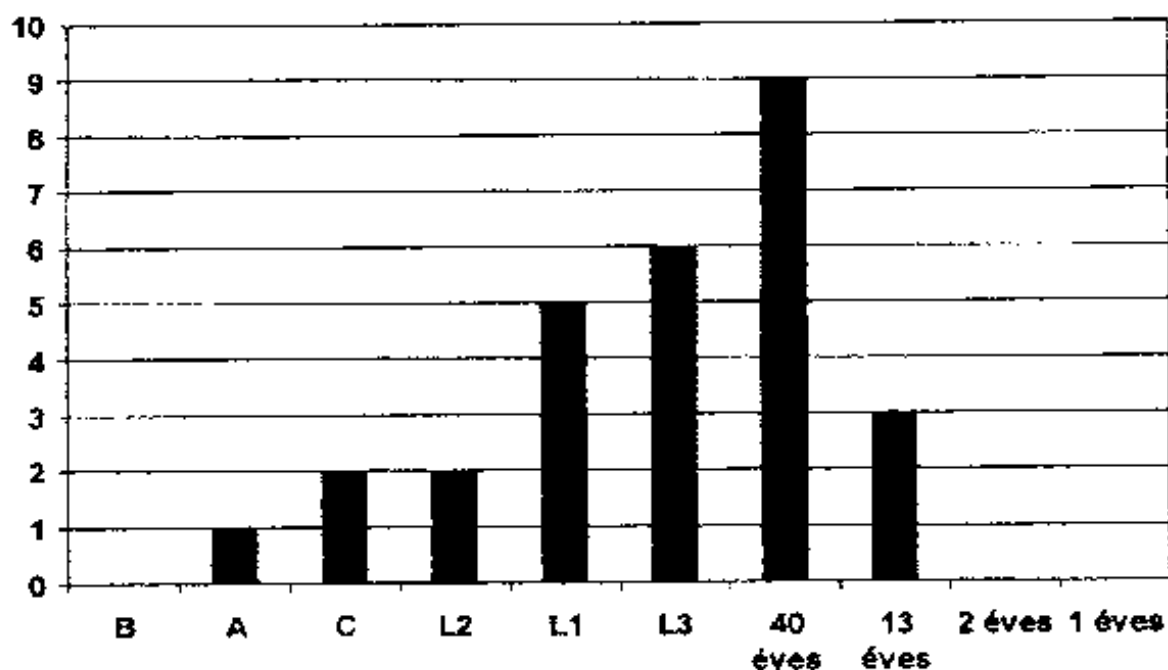
A Blaskovics pusztai gyepkísérleti területen az észlelt fajok közül legtöbb (9 spp.) az 1958-ban felhagyott szántó helyén kialakult 40 éves másodlagos gyepből került elő (2. táblázat). Ez meglepő módon magasabb volt, mint amennyit a terület melletti kontrol löszön észleltünk (6 spp.). Bár más élőlénycsoportokban is gyakori, hogy bolygatás után egy ideig megnő az élőlények diverzitása és később egy alacsonyabb szinten stabilizálódik. A leggyakoribb fajok a *T. perrisii* és a *L. festucae* voltak, amelyek 4-5 helyről is előkerültek. Természetesen az általunk vizsgált csoport kis fajszámai nem alkalmasak messzemenő következtetések levonására.

2. Táblázat: Pajzstetű fajok a Blaskovics pusztán (1997-1998)

Fajnév	F1	F2	F3	F4	A	B	C	L1	L2	L3	H
<i>Atrococcus cracens</i>				1							1
<i>Euripersia europeae</i>				1							1
<i>Longicoccus festucae</i>			1	1				1		1	4
<i>L. psammophilus</i>				1	1						2
<i>Phenacoccus evelinae</i>								1			1
<i>P. interruptus</i>							1				1
<i>Trionymus perrisii</i>			1	1			1		1	1	5
<i>Acanthococcus desertus</i>			1						1		2
<i>A. greeni</i>				1				1		1	3
<i>Kaweckia glyceriae</i>								1		1	2
<i>Rhizococcus agropyri</i>				1							1
<i>R. cynodontis</i>				1						1	2
<i>R. pseudinsignis</i>								1			1
<i>Lecanopsis formicarum</i>				1						1	2
Összes fajszám	0	0	3	9	1	0	2	5	2	6	14

Jelmagyarázat: A, B: gyepkísérleti helyek melletti kontrol szikesek, C: 1958-ban felhagyott szántó melletti kontrol szikes, L1: kontroll löszgyep (1996-ban felhagyott szántó mellett), L2: kontroll löszgyep (1985-ben felhagyott szántó mellett), L3: kontroll löszgyep (1958-ban felhagyott szántó mellett), F1: 1997-ben felhagyott szántó (gyepkísérleti helyek), F2: 1996-ban felhagyott szántó, F3: 1985-ben felhagyott szántó, F4: 1958-ban felhagyott szántó, H: Előfordulási helyek száma

1. ábra: A pajzstetvek fajszámának változása a Blaskovics-pusztá különböző gyep-mintavételi helyein (Jelölések, mint a 2. táblázatban).

A frissen felhagyott szántókon, amint az várható volt, egyáltalán nem fordult elő pajzstetű. A szikes területek pajzstetű fajszegénysége (0-2 spp.) megegyezik a korábbi, más szikes területeken végzett vizsgálataink eredményével, ami a területek időnkénti vízborításával jól magyarázható. A löszös területek fajgazdagsága magasabb volt (2-6 spp.) (1. ábra).

A bolygatás (művelés) időbeli hatását vizsgálva megállapítható, hogy az eredeti pajzstetű együttes csak több évtized után képes regenerálódni, ami a csoport gyenge migrációs képességével van összhangban. Az adatok alapján 40 év után már maximális volt a fajszám (1. ábra), sőt volt három faj amit eddig csak innen tudunk kimutatni (2. táblázat)

Köszönetnyilvánítás

A szerzők köszönetet mondanak dr. Szentkirályi Ferencnek a kutatások megszervezéséért, valamint az OTKA (T012980, T022005), a Szécsenyi Professzori Ösztöndíj támogatásának és a KMNP Igazgatóságának a témánkhoz nyújtott anyagi és szakmai támogatásáért.

Irodalom

Kozár F. és Konczné Benedicty Zs. (1998): Adatok a Körös-Maros Nemzeti Park és környezete pajzstetű (*Homoptera: Coccoidea*) faunájának ismeretéhez. *Cirsicum* I:144-150.

Author's addresses:

Kozár Ferenc, Konczné Benedicty Zsuzsa és Schmera Dénes
MTA Növényvédelmi Kutatóintézete, Budapest